

SN 2009/0146

Uppföljning av den sociala omsorgen i särskilda boendeformer för äldre i Danderyds kommun

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar

1. godkänna tillsynsrapport av den 16 november 2009, SN 2009/0146 avseende den sociala omsorgen i särskilda boendeformer i Danderyds kommun
2. överlämna uppföljningen till berörda vårdgivare för kännedom
3. ge samtliga vårdgivare i uppdrag att senast den 31 mars 2010 inkomma till Socialkontoret med planer för utveckling av dokumentationen.

Margareta Heimer
socialdirektör

Sammanfattning

Under hösten 2009 har tillsyn/granskning genomförts av särskilda boenden i Danderyds kommun. Uppföljningen har genomförts för att säkerställa att de äldre får en god och säker vård, omsorg och service enligt socialtjänstlagen. Alla enheter har besökts vid flera tillfällen. Frågor, enligt fastställt formulär, utifrån gällande lagar och förordningar har skickats och besvarats elektroniskt. Intervjuer har genomförts med personal på samtliga boende. Intervjuer med enstaka boende vid flertalet boenden har genomförts.

Danderyds äldreboenden har god kvalitet med avseende boendestandarden, med egna rum/lägenheter med hygienutrymmen. Demensutbildning, kostprojekt mm har genomförts. Gruppaktiviteter finns på samtliga boenden.

Föreliggande rapport har tyngdpunkten på de boendes fysiska, sociala, psykologiska och existentiella dimensioner och ledningssystem för kvalitet. Dokumentationen bör utvecklas och förbättras liksom kunskapen om lagar och andra styrdokument för verksamheterna.

Den medicinska omvårdnaden, utifrån ett hälso- och sjukvårdsperspektiv, har rapporterats av medicinskt ansvarig sjuksköterska MAS¹.

Bakgrund

Socialtjänstens verksamhet styrs av regelverk och styrdokument såsom socialtjänstlagen (SoL), författningar (SOSFS), nationella och kommunens målsättningar för verksamheterna.

Nedanstående paragrafer ur socialtjänstlagen (SoL) är speciellt viktiga:

- Kommunen skall inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd (5 kap 5 §)
- Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras (3 kap 3 §)
- Handläggning och genomförande av insatser skall dokumenteras och förvaras enligt lagar och förordningar (11 kap 5 §)
- Anmälan om allvarliga missförhållanden skall göras enligt 14 kap 2 §

Förutom ovanstående nämnda lag finns ett antal viktiga författningar från Socialstyrelsen, (SOSFS) inklusive SOSFS 2006:11 avseende ledningssystem.

I de nationella, liksom i de lokala målsättningarna finns honnörsorden trygghet, självbestämmande och integritet. Vården och omsorgen ska utformas utifrån den enskildes samlade behov av service, vård och omsorg och tillgodose såväl sociala, fysiska, medicinska, psykiska som existentiella behov. Den enskilde skall bli bemött med respekt för sitt självbestämmande och sin integritet samt ha tillgång till god vård och omsorg.

Danderyds kommun har infört kundval för medborgarna, dvs. den som har beviljats insatsen särskilt boende har rätt att välja vilket boende man vill ha. I kommunen finns såväl privat som kommunal utförare Socialnämnden har auktoriserat utförarna. Det innebär att socialnämnden beslutat att utföraren uppfyller de kriterier som nämnden bestämt skall gälla för att få bedriva verksamhet i kommunen. Utföraren ersätts med en på förhand bestämd ersättning.

Privata utförare måste enligt socialtjänstlagen 7 kap 1 § p. 2 ha tillstånd från länsstyrelsen att bedriva enskild verksamhet vilket innebär att de måste uppfylla länsstyrelsens kravspecifikationer.

¹ Kvalitetsuppföljning av hälso- och sjukvården, MAS 2008.

Omvärldsanalys

Kvalitetsindikatorer

Sveriges kommuner och landsting (SKL) har sedan flera år utvecklat jämförande kvalitet med rapporter ”Öppna jämförelser vård och omsorg om äldre” som resultat. Behovet av jämförelsetal har varit stort. Ekonomiska jämförelsetal, nyckeltal och andra mått som kan tjäna som indikatorer på verksamheternas kvalitet har skapats. Socialnämnden informeras om SKLs rapporter efter publicering liksom de rapporter och siffror som finns i Socialstyrelsens äldreguide baserade på kommunernas standardkostnader och storlek. Jämförelserna sker därmed mellan grupper av kommuner och inte enskilda.

Definitionerna av de kvalitetsindikatorer som används är inte helt entydiga vilket försvårar jämförelser. Socialstyrelsen uppger att utvecklingsarbete för att förbättra indikatorerna pågår kontinuerligt.

Utbildningsnivå hos personalen är en viktig kvalitetsindikator. Förslag på en grundläggande yrkeskompetens för omsorgspersonalen har diskuterats sedan 2006. Då föreslogs en ny utbildning och yrkestitel, omvårdnadsassistent, som skulle passa för arbete inom äldreomsorgen.

Projektmedel har av socialkontoret sökts och beviljats för åren 2006 – 2009/2010 för äldreomsorgen till bl.a. anhörigstöd, kost- och demensutbildningar liksom det sociala innehållet.

Övrigt

Inom socialdepartementet är en promemoria, DS 2009:33, ute på remiss. I promemorian föreslås en utvidgning av Lex Sarah bestämmelserna där bl.a. allvarliga missförhållanden föreslås rapporteras, av socialnämnden till Socialstyrelsen, efter utredning. Förslaget kommer eventuellt att medföra en lagändring under 2010.

Metod

Varje verksamhet har fått svara på ett frågeformulär avseende målsättning, lokaler, personal, aktiviteter, mat, samverkan mm. Formuläret tillsändes verksamhetschefen. Tillsynsbesök har genomförts vid flera tillfällen på varje verksamhet. Samtal och intervjuer har gjorts med personal och med boende. Genomgång av verksamheternas ledningssystem inklusive dokumentation och rutiner har gjorts på plats.

I rapporten har antalsuppgifter lämnats av verksamheterna. Uppgifterna i denna rapport inkl. kvalitetsindex bygger på dessa och bedömning av granskat material.

Särskilda boenden i kommunen

Nedanstående särskilda boenden finns i kommunen. Birgittahemmet är inte auktoriserad av socialnämnden och omfattas inte av äldrepenge. Inte heller Svalnäs ingår i äldrepenge. På Birgittahemmet skrivs individavtal för boende, för Svalnäs finns avtal för visst antal platser.

De privata utförarna ska ha aktuella giltiga tillstånd från Länsstyrelsen i Stockholms län för att bedriva enskild verksamhet.

Tabell 1. Verksamheter i Danderyds kommun

Verksamhets namn	Äldreboendeplatser	Gruppboende	Vårdgivare
Annebergsgården	40	0	Produktionsstyrelsen
Birgittahemmet	4	0	Samfundet Birgittas.
Klingsta	11	29	Produktionsstyrelsen
Lärkträdet	0	16	Blomsterfonden
Mörbylund	0	16	Attendo Care
Odinslund	16	30	Aleris
Stocksundsgården	40	0	Produktionsstyrelsen
Storkalmar	0	16	Produktionsstyrelsen
Svalnäs	11	8	Blomsterfonden
Tallgården	65	6	Blomsterfonden

Personer med demenssjukdomar finns även på andra enheter som inte har specifik demensinriktning, delvis som följd av kvarboendeprincipen.

Korttidsboende

Omvårdnadshuset har 9 st abonnemangsplatser och drivs av Carema äldreomsorg i egen regi. Boendeformen används som

- mellanform innan hemgång mellan slutenvård och ordinärt boende/särskilt boende
- avlastning/växelvård någon vecka antingen regelbundet
- vid tillfälligt behov

I Birgittasystrarnas kloster ligger Birgittahemmet, ett särskilt boende med tillstånd för 7 platser. Verksamheten har inte några anställda utan bygger på systrarnas insatser vilket inte kan jämföras med vanliga anställningsförhållanden därför kommer vissa uppgifter att saknas i nedanstående redovisningar.

Väntelista/kö

En plats i ett boende skall erbjudas den som fått sin ansökan beviljad inom 3 månader från beslutdagen. Flytt mellan olika boenden ordnas genom att den boende får ställa sig i kö för det önskade boendet.

I november 2009 fanns sex personer på kö till särskilt boende, äldreboende, och sju personer till platser inom gruppboenden för demenssjuka.

Resultat

Allmänt

Andelen personer i Danderyds kommun 65 år eller äldre är ca 19 procent varav ca 1,4 % är 90 år eller äldre. Andelen Danderydsbor 80 och äldre i

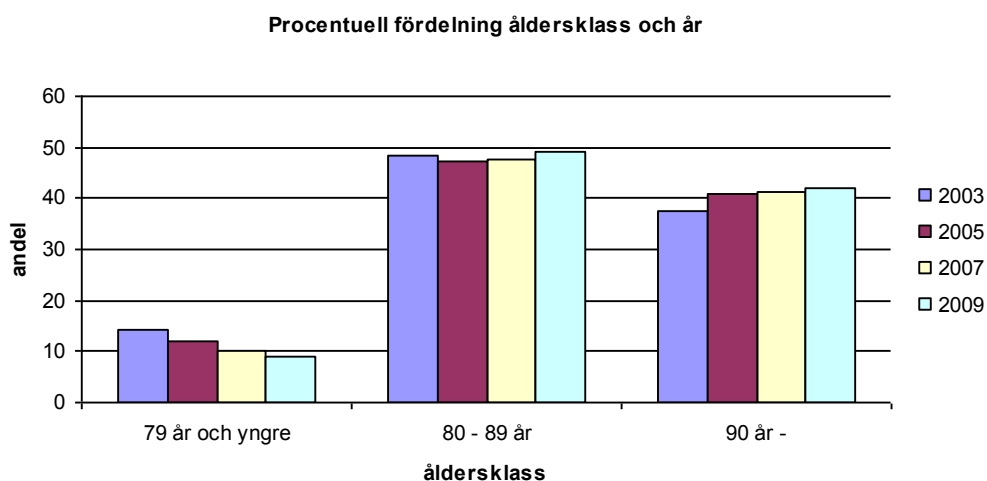
särskilda boenden är enligt Öppna jämförelser² 12 %, tre procent lägre än genomsnittet i landet.

Personer boende i kommunens särskilda boenden är till övervägande del kvinnor, 79,6³. År 2009 är andelen boende i privat verksamhet högre än i egen regi; 53,5 respektive 46,5 % enligt samma källa.

Utvecklingen avseende de boendes ålder och vårdtyngd visas i nedanstående tabeller. Vårdtyngden mäts med två variabler, ett fysiskt mått ADL och ett minnesmått DEM. Utförarna får förutom äldrepengen betalt för vårdtyngden. Ökad vårdtyngd kan medföra att personalbemanningen måste öka.

Uppgifterna i tabell 2 och 3 omfattar inte verksamheterna på Svalnäs och Birgittahemmet.

Tabell 2. Ålderfördelning i särskilda boenden

Källa: Vårddata från april 2003 t.o.m. oktober 2009

Av tabellen framgår att de yngre minskar och personer 90 år och däröver har årligen ökat något sedan år 2003.

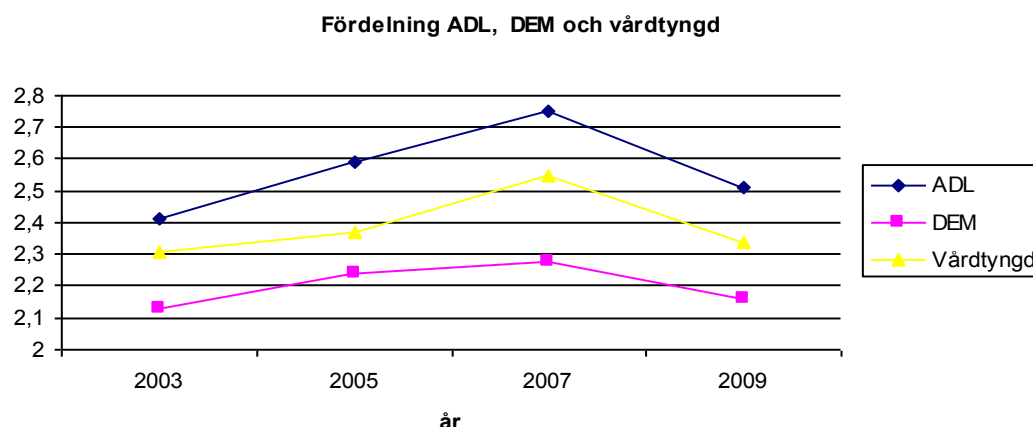
Omsättning av vårdplatser

På ett år var nästan en tredje del av de boende nyinflyttad. Under de två senaste åren var hälften av de boende nyinflyttad. 17 procent hade bott på boendet mer än 5 år.

Siffrorna är beräknade på de uppgifter som fanns i den sociala dokumentationen.

² Öppna jämförelse vård och omsorg om äldre 2009, SKL

³ Vårddata från april 2003 t om oktober 2009, K-O Magnusson socialkontoret Danderyd

Tabell 3. Utveckling av total vårdtyngd i särskilda boenden

Källa: Vårddata från april 2003 t om oktober 2009

De som flyttar till ett särskilt boende oavsett inriktning har behov som inte kan tillfredsställas i det egna hemmet. På ett särskilt boende ska det finnas personal tillgänglig dygnet runt för att säkerställa att den enskildes behov tillgodoses. Behov av sjukvårdsinsatser varierar. Kommunen har ansvar för sjukvårdsinsatser till och med sjuksköterskenivå. I Danderyd finns sjuksköterskor inom verksamheterna dagtid. Tillgång till sjuksköterska finns därefter vid behov.

Lokaler

Förutsättningarna för särskilda boenden är mycket olika. Lokalernas utformning påverkar bemanningsbehoven och möjlighet till bl.a. utevistelse.

Annebergsgården är ett nybyggt äldreboende med 2 våningsplan med vardera 2 enheter för totalt 40 boende i södra Enebyberg. Varje enhet har ett kombinerat mat- och sällskapsutrymme. I källaren finns ett fullt utrustat storkök, sal, bad och gym, kontor mm. Huset har sydväst läge med möjligheter att sitta ute på alla sidor. Ett lusthus finns på framsidan av byggnaden. Gemensamhetsutrymmena är små och inte dimensionerade efter det behov som finns för olika aktiviteter genomförande.

Birgittahemmet ligger i Djursholm i Birgittasystrarnas kloster. Äldreboendet finns i en del av en byggnad byggd i vinkel. I huset finns även ett gästhem för privat personer eller grupper. Stora gemensamma utrymmen som matsal, bibliotek och samlingsrum samt ett kapell finns. Runt Birgittahemmet finns en stor park med träd, buskar och rabatter samt en promenadväg.

Klingsta äldreboende ligger på gångavstånd till Edsviken, omgiven av en parkliknande tomt, fruktträd och en anlagd promenadväg. Boendet har 40 platser fördelat på fyra enheter på olika våningsplan med halvtrappor mellan. I källaren finns bl.a. personalutrymmen, mötesrum och ett storkök. Varje enhet har ett eget kombinerat mat- och vardagsrum och kök. Inom verksamheten finns två stora salar för gemensamma aktiviteter.

Mörbylunds gruppboende ligger i souterrängplan i en bostadsfastighet från 60-70-talet nära Danderyds sjukhus. Två enheter, med totalt 16 lägenheter, personalutrymmen och kontor finns samlade i en lång korridor. Varje enhet har ett kök med direkt anslutning till en matsalsdel och ett vardagsrum. Lägenheterna har balkong och en gemensam uteplats finns. Köken har renoverats så att maten kan lagas på plats. De gemensamma utrymmena har målats om och fräschats upp. Boendet är avsett för personer med demenssjukdomar men det saknar möjlighet för utevistelser utan medverkan av personalen. Förrådsutrymmen, personalutrymmen och mindre samlingsrum för de boende saknas. Verksamheten har en sida i markplan.

Odinslunds äldreboende och gruppboende ligger i Djursholms centrum med närhet till vattnet. Verksamheterna bedrivs i två separata fastigheter som har vardera två våningsplan per verksamhet ovan butiker. Totalt finns sex enheter, fyra i ett hus och två i det andra, totalt 46 lägenheter varav två dubbletter. Varje enhet har ett gemensamt utrymme för kök-, matplats- och vardagsrum. Ingången till enheterna sker via låst hiss till gemensamhetsutrymmet på två av fyra demensenheter och på äldreboendet. Besökare till två demensenheter måste passera gemensamhetsutrymmet för annan enhet. Balkong med utsikt över torget finns i det ena huset. Lunchen levereras i matvagnar till enheterna.

Stocksundsgården ligger i norra Stocksund i ett villaområde omgivet av en uppvuxen trädgård med promenadväg. De 30 lägenheterna finns i två plan fördelade på fyra enheter. Tre av fyra enheter har eget kök med sittplatser för frukost. Ett stort samlingsrum finns på övre planet, matsal på det nedre. I källaren finns bl. a ett samlingsrum för fester. Boendet har eget fullt utrustat storkök. Balkonger och en vinterträdgård finns. Verksamheten har fortfarande bara en hiss trots att behovet av en ny hiss är stor.

Storkalmar är ett gruppboende för personer med demenssjukdomar inrymt i ett stort gammalt hus i norra Djursholm. Totalt finns 16 lägenheter i två plan. Hel källare finns under huset som omges av en stor insynsskyddad och inhägnad tomt. Varje plan bildar en enhet och har ett kök med gemensamhetsutrymme. På varje plan finns ett stort sällskapsrum varav ett är inrett med gamla möbler och saker. Hall med sittmöbler finns på båda planen. Ramp finns för rullstolsburna finns vid sidan av huset.

Svalnäs ligger i norra Djursholm vid Näsbyviken i ett avskilt område med stor park ner till vattnet. Svalnäs har tre verksamhetsdelar; ett gästhem, två enheter för äldreboende och ett gruppboende för personer med demenssjukdomar. Gästhemmet har egna lägenheter. Varje enhet har ett gemensamhetsutrymme med köksdel. Flera salonger, bibliotek och en restaurang finns i huvudbyggnaden som de boende kan utnyttja. Salonger finns även inom äldreboendet. I källaren finns motionsrum och bassäng. En liten butik finns i huset. Restaurangens kök lagar maten för alla boende.

Tallgården och Lärkträdet ligger på en höjd i Enebyberg. Ett stort naturområde omger byggnaderna. Tallgården består av två byggnader med

gångar däremellan. 67 lägenheter för 71 boende bildar åtta enheter, på olika plan. Enheterna har små mat- och köksutrymmen. I husen finns flera stora gemensamhetsutrymmen; bibliotek, salonger och matsal. Storköket lagar mat till Tallgården och Lärkträdet. Den stora matsalen används för gemensamma aktiviteter. Tallgården har stor uppvuxen trädgård med flera uteplatser.

Lärkträdet är ett gruppboende i en modern enplansbyggnad. Huset är byggt med en glasgång mellan två byggnader. Två enheter om vardera 8 lägenheter för totalt 16 boende finns. Vardagsrum med kombinerat kök och matplats finns per enhet liksom kontor. Tvättstuga finns i källaren. Runt byggnaden finns en inhägnad tomt. Sittplatser finns såväl inomhus i ”gången” som utomhus. De boende kan själva välja när de vill vistas utomhus.

Korttidsboendet Omvårdnadshuset ligger inom Danderyds sjukhus, i gamla infektionskliniken. Boendet har 2 plan med internttrappor för personalen. Transporter till ena planet sker via den övre entrén medan den nedre sker vid sidan av verksamheten. Kök, matsal och vardagsrum finns per plan. 32 enkelrum och 11 dubbelrum finns. Hygienutrymmen delas av dem som har dubbelrum. Stora terrasser finns. Maten levereras i matvagn.

Kommentar

När kommunerna fick ansvar för de äldres vård och omsorg skulle särskilda boendeformer för service och boende för äldre inrättas. De skulle inte utformas som slutenvårdsenheternas avdelningar utan vara den enskildes hem. Den enskilde skulle ges möjlighet till delaktighet och reellt inflytande över sin vardag enligt socialtjänstlagen. Danderyd har en hög andel lägenheter med egna hygienutrymmen. Alla verksamheter är inte inrymda i för ändamålet utformade byggnader men har anpassats efter befintliga förutsättningar. Flera av de gamla byggnaderna har många, stora utrymmen som i sig kräver en viss personalbemanning för att de boendes trygghet skall kunna tillgodoses dygnet runt liksom för att hygien/städning skall fungera tillfredsställande.

När gemensamhetsutrymmen begränsas till ett enda rum innebär detta för- och nackdelar. Den enskilde ges inte möjlighet att vistas utanför sin lägenhet i enskildhet. Mindre läsrum eller sällskapsrum saknas på flera verksamheter vilket kan behövas om ljudnivån är hög. Möjligheten att kunna välja radio/tv-program eller samvaro med anhöriga begränsas därmed. Många boende är rullstolsburna vilket ställer krav på stora ytor för att lätt komma fram. Detta behov är inte alltid uppfyllt fullt ut.

Enheter där personer med demenssjukdomar bor och som inte har tillgång till säker självständig utevistelse, medför behov av ökad personaltäthet om de boende skall kunna få komma ut.

Ledningssystem för kvalitet

Allmänt – Ledningssystem ökad kunskap och förståelse behövs

Enligt SOSFS 2006:11 skall det finnas ett ledningssystem för den eller de nämnder som fullgör kommunens uppgifter inom socialtjänsten. I Danderyds kommun ansvarar Produktionsstyrelsen för verksamheterna vid Annebergsgården, Klings-ta, Stocksundsgården och Storkalmar.

I 4 § 3 kap. hänvisar föreskriften till det ansvar som åligger socialnämnden att försäkra sig om att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete i verksamhet som läggs ut på en annan utförare även när tjänsten köps⁴. Sådana verksamheter ska ha giltigt tillstånd från länsstyrelsen att bedriva enskild verksamhet.

Enligt föreskrifterna i ledningssystemet ska kvalitetssystemet säkerställa att det finns rutiner för samverkan, dokumentation, fel och brister i verksamheten, synpunkter och klagomål på verksamheten, personal och kompetensförsörjning, uppföljning och utvärdering av verksamheten.

Avvikelse

Tillstånden för Mörbylund och Odinslund är inte aktuella avseende förståndaren. Tallgården har inte det i tillståndet angivna antal avdelningschefer.

Dokumentation – ökad kunskap behövs, ett fortsatt förbättringsområde

Plats i ett särskilt boende är en insats som en biståndshandläggare har beviljat på delegation. Ett beslut skickas till vald utförare. Enligt SoL 11 kap. 5 § första stycket skall det finnas dokumentation av genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling som rör enskilda. Detta ska ske utifrån uppdraget från socialkontoret. Hos utföraren ska finnas kopia av utredning och beslut, social journal för genomförandet av insatsen där händelser av betydelse, avvikelser från planen och kontakter som tagits mm samt genomförandeplan och signaturlista.

I ansvaret för dokumentationen ligger bl.a. att se till att personalen har kunskap om och följer de regler som gäller och att det finns tid avsatt för dokumentation. Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde (3 kap. 5 § SoL). Syftet med en genomförandeplan är att skapa en tydlig struktur för det praktiska genomförandet och uppföljningen av en beslutat insats⁵.

Kunskap om vilken lagstiftning som styr och innebörden av det samma måste finnas. Dokumentation enligt Socialtjänstlagen 11 kap. 5 och 6 §§ SoL är inte det samma som dokumentation enligt Patientjournalagen för hälso- och sjukvårdspersonal. Inom hälso- och sjukvården finns regler som sjuksköterskor och annan hälso- och sjukvårdspersonal i sin yrkesutövning är skyldiga att följa.

⁴ 6 kap. 7 § kommunallagen (1991:900) 6 kap. 7 § kommunallagen (1991:900).

⁵ Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Socialstyrelsen 2006

Genomförandeplan

288 genomförandeplaner har granskats vilket motsvarar drygt 92 procent.

Tillsammans med den enskilde skall utföraren upprätta en genomförandeplan som skall omfatta individens fysiska, psykiska, sociala och existentiella behov. När och hur dessa hjälpinsatser skall utföras skall framgå av planen. Den enskildes inflytande, delaktighet och självbestämmande skall säkerställas i planen liksom också information om rättigheter enligt socialtjänstlagen.

Anteckningar av formell karaktär som uppdrag/biståndsbeslut och datum var avsevärt fler än de om den enskildes önskningar och delaktighet vid upprättande av planen.

Av granskningen framkom att genomförandeplaner hade upprättats för de allra flesta, > 95 procent. Uppgifter om delaktighet, inflytande och underskrift av planen var mycket dålig, ca.30 procent. Uppgifter om uppföljning av planen fanns för ca.70 procent. Innehållet i genomförandeplanerna var ofta bristfälligt.

Genom delaktighet vid upprättande av genomförandeplanen kan den enskildes inflytande på hur genomförandet av behoven säkerställas. Genomförandeplanen är ett levande instrument. För att kunna nyttja sitt inflytande, delaktighet och självbestämmande måste den enskilde eller dennes företrädare delta även vid förändringar av planen om honnörsorden ska ha någon innebörd.

Genomförandeplanerna skall visa insatsbehoven och dessa torde påverka verksamhetens bemanningsbehov. De allra flesta planerna innehöll mer uppgifter av karaktären arbetsinstruktioner för de anställda än spegling av den enskildes hjälpbehov och önskemål. Levnadsbeskrivningar finns i varierande utsträckning. Gemensamt är att de sällan kopplas till genomförandeplanen.

Med tanke på att tiden i boendet troligen utgör den sista tiden i livet, torde det vara extra viktigt att tillvarata den på allra bästa sätt enligt den enskildes önskemål.

Aktiviteter

Samtliga verksamheter anordnar olika gemensamma aktiviteter på vardagar varje vecka. Aktiviteter på helgdagar är sällsynta. De flesta verksamheterna har en lägre bemanning på helgerna än på vardagarna.

Enskilda aktiviteter, utifrån önskemål, erbjuds i varierande utsträckning liksom hur dessa definieras. Särskilt avdelad tid för personalen till dessa aktiviteter finns dagligen endast på StorKalmar och Tallgården och Svalnäs som har avsatt tid en gång per vecka. Övriga har ingen avsatt tid.

Gott exempel: Stocksundsgården har korsord som aktivitet

Självständighet

Självständighet definieras enligt Äldreguiden som ”äldres möjlighet att få bo och leva självständigt”. Två mått används, andel eget rum och andel eget hygienutrymme. Självständighet kan även anses vara möjlighet till oberoende av andra människor rutiner och varande, att få behålla sina vanor i så hög grad som möjligt, att behålla sin värdighet. När man önskar gå upp, lägga sig, val av musik och radio/tv-program, vem man vill äta tillsammans med kan vara exempel. När den fysiska förmågan att själv kunna förflytta sig blir självständigheten begränsad om möjligheten inte finns rent organisatoriskt/praktiskt vilket är situationen för många, framförallt de med demenssjukdom. Verksamheterna har svarat att den enskilde kan påverka dessa faktorer. Av genomförande planerna framskyntar att ”verksamheten” också kan ha önskemål avseende detta.

Utevistelser

Vad som menas med utevistelse varierar mellan verksamheterna. Det kan vara promenader i omgivningarna eller att sitta på balkong/altan.

Fyra verksamheter anser att den boendes önskemål om utevistelse kan tillfredställas fullt ut. Övriga svarar att utevistelser sker enligt önskemål, ibland eller regelbundet.

På frågan hur ofta de boende kommer ut varierar svaren; enligt individuella önskemål har tre verksamheter svarat, en har svarat att målsättning är att utevistelse ska kunna ske dagligen, en annan att utevistelse sker dagligen, Dagligen för alla som vill komma ut svarar en verksamhet, minst en gång per vecka en annan och regelbundet. Svar saknas från en verksamhet.

Enligt samtal med personalen så kom alla boende ut under sommaren som så önskade. Däremot finns inga uppgifter om hur ofta de boende kommer ut under året.

Mat

Samtliga verksamheter lagar frukost i enheternas kök. Beroende på önskemål så serveras frukosten antingen i lägenheten eller i köket. Frukost serveras tidigast efter önskemål från klockan 07 och två timmar framåt.

Lunch serveras vid samtliga enheter från klockan 12 och minst en timme framåt. Lunchen är huvudmålet. På Svalnäs serveras efterrätten till middagen.

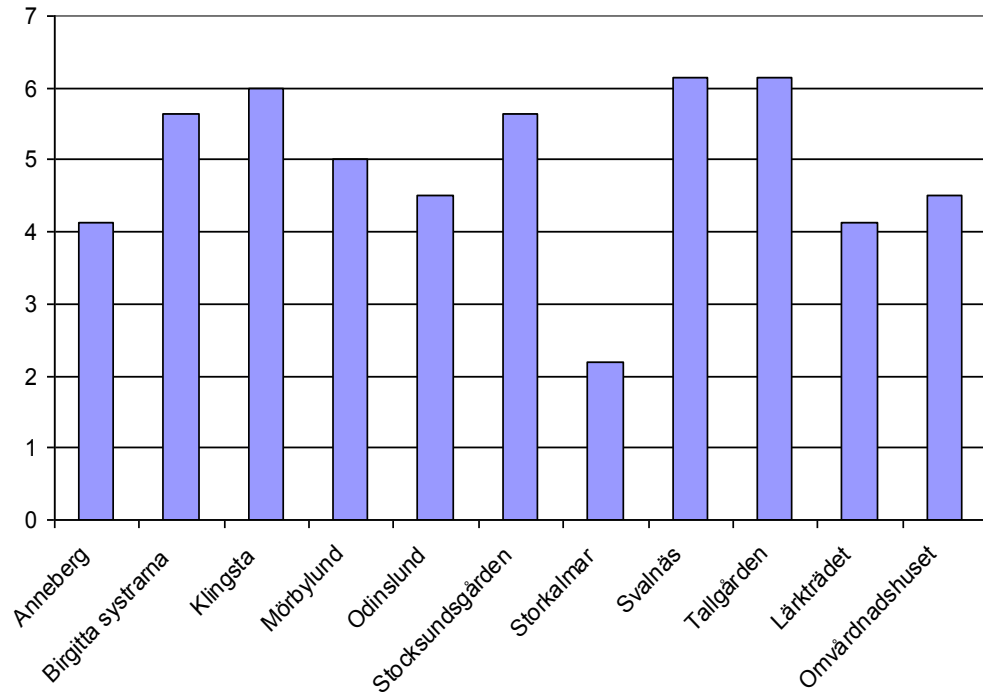
Middag serveras från 16.30 på Stocksundsgården och Svalnäs, Birgittahemmet klockan 18 och övriga från 17.00

Mellanmål serveras klockan 14 på fyra enheter. För övriga finns kaffe enligt önskemål. Kvällsmål serveras från klockan 18.30 och fram till 20.00. På de flesta enheter serveras detta endast efter önskemål. Tillgång till något på natten har speciellt noterats vid Klingsta, Stocksundsgården och Storkalmar.

Gott exempel: På Klingsta får boende efterrätt till lunch och middag.

Fem verksamheter inklusive Omvårdnadshuset uppger att den enskilde inte kan välja maträtt. På Annebergsgården har detta beslut diskuterats på anhörgmöten då man haft svårigheter när boende har glömt sitt val och/eller blivit inspirerad av vad bordsgrannen valt.

Tabell 4. Matindex

I ovanstående tabell har ett index skapats av bl. a möjlighet att välja maträtt, möjlighet att påverka tid för måltid, servering av grönsaker, frukt, efterrätt, förekomst av storkök inom verksamheten.

Fel och brister - ett förbättringsområde

Verksamheterna skall identifiera förekommande fel och brister, dokumentera, analysera och åtgärda dem. Erfarenheterna skall tillvaratas och användas i kvalitetsarbetet. Fel och brister är ofta interna och kan vara av olika slag, allt från farligt placerade blomkrukor, felaktig bemanning eller brister i tillsyn av boende.

För att systemet ska kunna fungera måste samtliga anställda ha kunskap om innehållet i verksamhetens kvalitetssystem och de skyldigheter som följer detta. Den värdegrund verksamheten baseras på och hur den förmedlas till såväl boende som anställda är av största vikt.

Fel och brister kräver en helhetssyn av den boendes totala situation. När fel och brister upptäcks ska dessa rapporteras och hanteras utan syndabockstänkande samt tas emot på ett respektfullt sätt som en del i kvalitetssystemet. Då har verksamheten bäst förutsättningar för att nå hög kvalitet för den enskilde.

Inom hälso- och sjukvården ingår bl. a. fall och läkemedelshanteringsavvikelser som avvikelser inom verksamheten och rapporteras till MAS.

Gott exempel: Mörbylund, Stocksundsgården, Klingsta och Tallgården har rapporterat och åtgärdat uppkomna fel och brister i verksamheten.

God kontroll på fel och brister inom verksamheten är ett uttryck för att verksamheten har ett kvalitetsmedvetande.

Synpunkter och klagomålshantering

Alla verksamheter har system för hur synpunkter och klagomål ska hantearas. Hur ofta som verksamheterna får klagomål är osäkert. Den som bor i ett särskilt boende är i en beroendeställning gentemot personalen. Det kan hämma den enskilde från att framföra klagomål. Det framkom att boende inte ansåg att det var lätt att framföra klagomål och rädsla för repressalier förekom.

Anmälningar av allvarliga missförhållanden, s. k Lex Sarah anmälningar – kunskapsförbättringar behövs hos alla

I 14 kap. 2 § SoL regleras allvarliga missförhållanden. Två uppgifter anges för var och en som är verksam inom omsorger om äldre personer eller personer med funktionshinder;

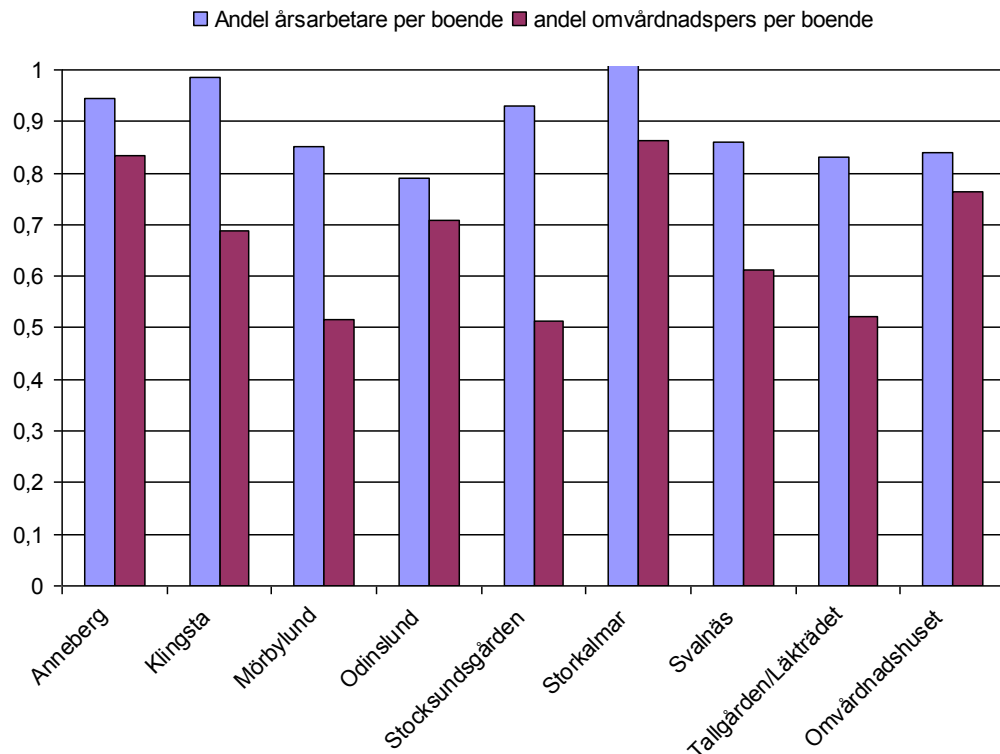
- att vaka över att den enskilde får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden samt
- att anmäla allvarliga missförhållanden.

Kunskapen om vem som omfattas av ”var och en” saknas i några verksamheter. Kunskaper vad som är ett allvarligt missförhållande brister också.

Allvarliga missförhållanden är mycket obehagligt för den som drabbas, den som anmäler eller den som orsakat missförhållandet – om det skulle vara en enskild person. Det är därför av särskild vikt att verksamheten har ett sådant arbetsklimat och sådana resurser att diskussioner om vad som är acceptabelt och inte inom en verksamhet kan föras. Kunskap och diskussion om vad som är allvarliga missförhållande och hur detta uppfattas i verksamheten ska vara tydligt. Det skapar trygghet för alla parter. All personal måste veta hur en anmälan ska göras.

Personal- och kompetensförsörjning – ett utvecklingsområde *Bemanning*

Verksamheterna skall ha den bemanning som behövs för att utföra socialtjänstens uppdrag. Sätten att redovisa bemanningen är många. I nedanstående tabell redovisas andelen av en verksamhets totala siffra för årsarbetare och den andel årsarbetare som är direkt knuten till omvårdnadsarbetet.

Tabell 4. Personaluppgifter för särskilda boenden

Birgittahemmet redovisas ej då nunnorna inte är anställda utan bor på klostret. Tallgården och Lärkträdet redovisas som verksamheten i sin helhet och inte per enhet.

Uppgifter har inte samlats in per enhet utan verksamhet och därmed finns inte underlag för att studera huruvida bemanningen skiljer sig mellan enheter med eller utan personer med demenssjukdomar.

Arbetsuppgifterna för undersköterskor och vårdbiträden har utökats de senaste åren. I arbetsuppgifterna ingår uppgifter runt de boenden men även dokumentation, städning, aktiviteter och tillagning av alla måltider om inte storkök finns. Om maten transporteras ingår även kontroll av temperatur på såväl mat som matvagnar. Dessa kontroller är tidsödande när de utförs på ett korrekt sätt.

Kompetens

Personalen skall ha den kompetens som krävs för att utföra arbetsuppgifterna. Uppgifter om personalens kompetens bedöms som osäkra då de inte är kompletta för vissa enheter, som Odinslund och/eller ej specificerade per enhet inom verksamheterna. På Birgittahemmet finns två sjuksköterskor. Samtliga verksamheter har sjuksköterskor under dagtid. Birgittahemmet har sjuksköterskor dygnet runt medan andra verksamheter har tillgång till dessa vid behov på övrig tid. Sjuksköterskor med vidareutbildning i geriatrik finns på alla verksamheter utom Birgittahemmet och Omvårdnads huset.

Gott exempel: Annebergsgården har en demensutbildad sjuksköterska.

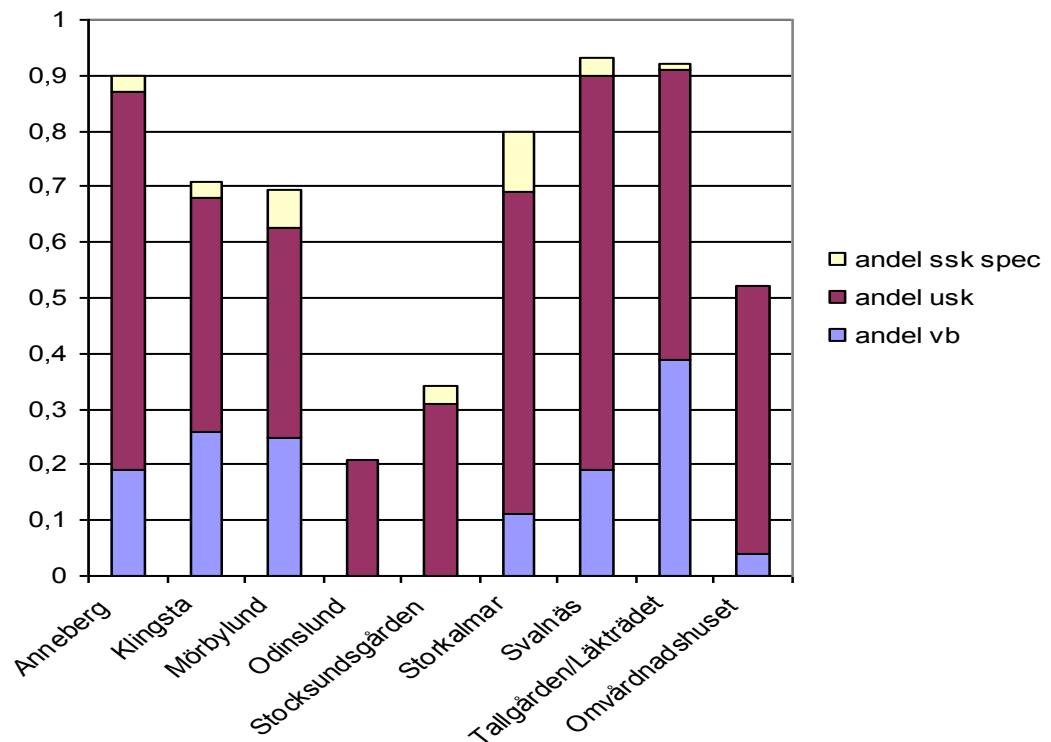
Nedanstående tabell visar andelen av personal som har utbildning som vårdbiträde, undersköterska eller motsvarande och specialistutbildad sjuksköterska inom demens eller geriatrik. Därmed saknas sjuksköterskor som inte har specialistutbildning i redovisningen.

Lämnade uppgifter bedöms inte vara helt tillförlitliga.

Stocksundsgården och Odinslund har inte uppgett antal vårdbiträden.

Utbildad personal finns på Klingsta och Svalnäs, två per verksamhet.

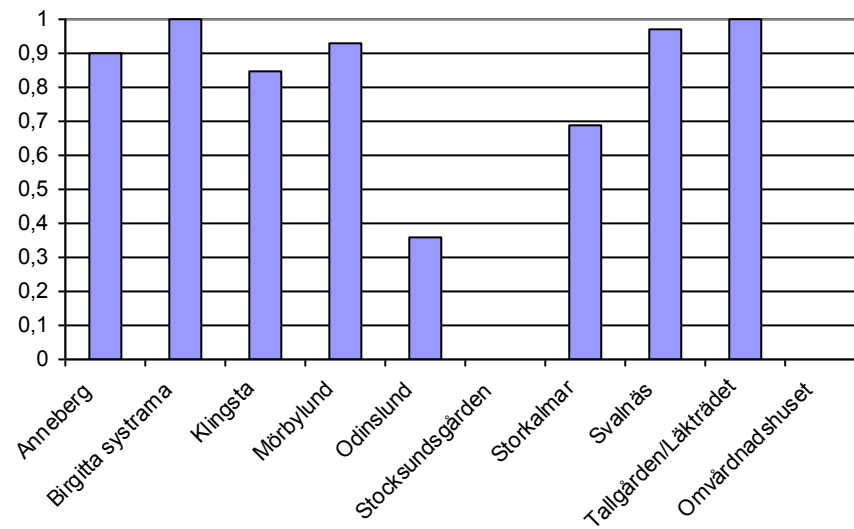
Tabell 5. Utbildningsnivå per verksamhet

Uppgifter om Birgittahemmet har inte redovisats. Systrarna får genom sitt kall en kunskapsgrund om människan med ett etiskt förhållningssätt i sin utbildning till nunna. De får även vårdrelaterad fortbildning.

Personalen skall ges förutsättningar för fortlöpande kompetensutveckling som svarar mot verksamhetens behov. Nedanstående tabell avser andel personal av totala antalet anställda.

I tabellen saknas uppgifter saknas från Stocksundsgården och Omvårdnadshuset.

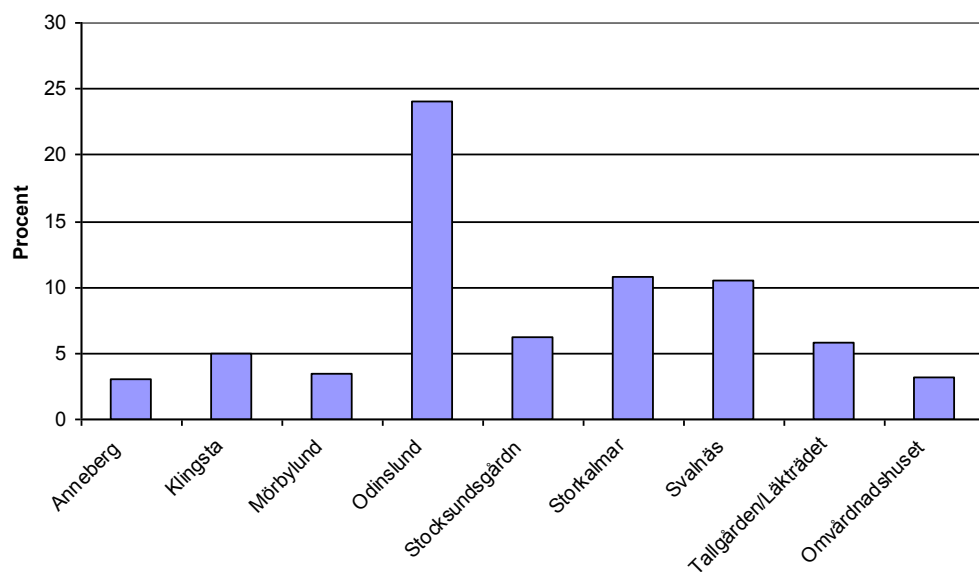
Tabell 6. Andel personal som deltagit i utbildningar 2009.

Handledning är en form av utbildning för personalen och förekommer i varierande utsträckning inom verksamheterna. Vanligast är att handledning inte ges fortlöpande utan endast vid behov.

Gott exempel: Birgittahemmet, Klingsta, Tallgården/Läktrådet har regelbunden handledning för personalen.

Sjukfrånvaro och personalomsättning

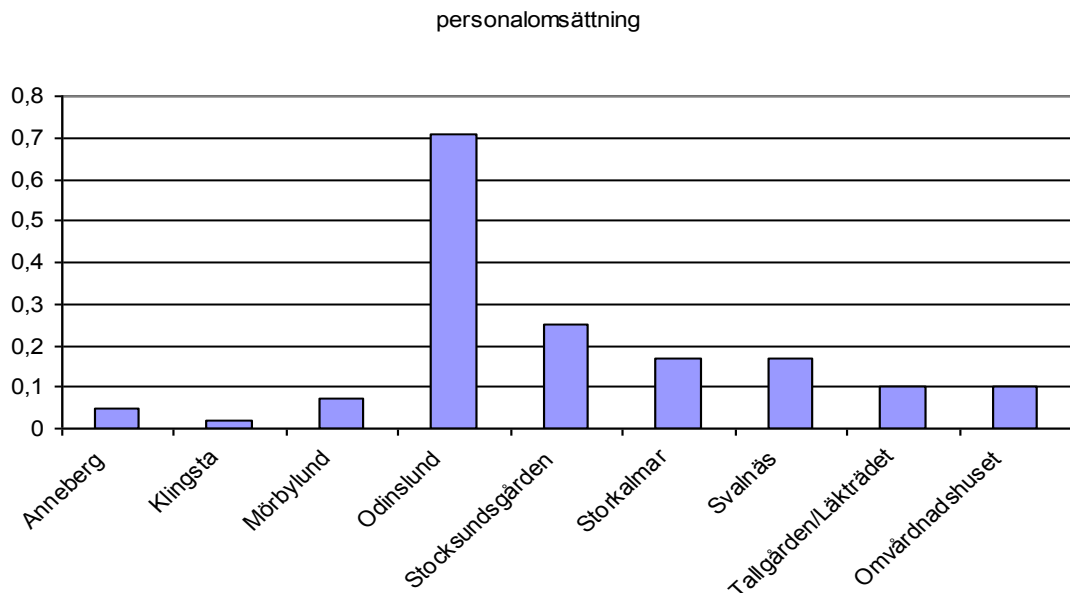
I nedanstående tabell saknas från Birgittahemmet. Värdet för Klingsta uppgavs vara < 5 % men har tilldelats värdet 5 i tabellen.

Tabell 7. Sjukfrånvaro per verksamhet

I ovanstående tabell redovisas inte Birgittahemmet då nunnorna inte är anställda.

En oro finns hos några utförare avseende sjukfrånvaron såväl i nuläget som i framtiden.

Personalomsättningen har för Odinslund var anmärkningsvärd. Hög omsättning har även Stocksundsgården och Storkalmar haft.

Uppföljning, utvärdering av verksamhetens planering, genomförande och utveckling – utveckling pågår hos alla utförare

Samtliga utförare har någon form av system för att följa kvaliteten i verksamheten. Alla utförare utom två gör i år boende/anhörigenkäter. Inga gemensamma frågor finns hos utförarna och därför kan jämförelser inte göras mer än mellan Produktionsstyrelsens enheter som genomför sina enkäter årligen.

Socialkontoret har en årlig enkät som avser alla boenden utom korttidsboendet på Omvårdnadshuset.

Arbetsplatsträffar används för information och diskussioner liksom omvårdnadsmöten, rapporter mm.

Rutinpärmar finns hos alla utförare men alla är inte fullständigt uppdaterade eller heltäckande. Pärmarnas placering och innehåll är inte alltid kända av personalen.

Gott exempel på rutinpärm finns på Annebergsgården.

Det är av största vikt att rutinpärmar finns lättillgängligt på alla verksamhets enheter så att de anställda lätt kan söka information om vad som gäller på arbetsplatsen. Så har inte varit fallit vid tillsynsbesöken. Information och blanketter skall finnas lätt tillgängliga för anmälan av allvarliga missförhållanden i alla verksamheter och de anställda skall veta att de har skyldighet att göra anmälan. Diskussioner om vad som är godtagbart/icke

godtagbart beteende för upprätthållande av den enskildes integritet och respekt är viktigt. Innebörden av tystnadsplikt som omfattar all personal måste förtydligas. Vem som ska få tillgång till information om den enskilde och i vilken utsträckning måste finnas dokumenterat i enlighet med den boendes önskemål.

Information inför inflyttningen till boendet ges av alla utförare. Information finns även på nätet och i broschyrer. För att den enskilde eller dennes företrädare skall kunna tillvarata sina rättigheter måste verksamheterna informera om dessa och förvissa sig att informationen förstås. Kunskap om rättigheterna måste informatören besitta. Socialstyrelsen har gett ut en skrift⁶ med information som den enskilde och närstående kan ha nytta av men som ingen av verksamheterna rutinmässigt delar ut.

Cheferna ombads i frågeformuläret uppge vilka problemområden de såg för äldreomsorgen i framtiden. Nedanstående svar gavs:

- Att orka arbeta inom vården hela livet
- Bemötandefrågor
- De boende blir sjukare
- Ekonomi
- Förståelse för ”hur det var förr”
- Kompetensutveckling
- Rekrytering/bemannning med kompetensprofil
- Sjukskrivningar
- Språkkunskaper
- Tillgodose personer med demenssjukdomars behov av anpassat boende

Kommentarer om ekonomin och dess betydelse för verksamheten, boende och personalen återkom i flera av svaren i frågeformuläret.

Samtal med personal

Av samtal med personal på verksamheterna framkom att alla boende som så önskade hade haft möjlighet att komma ut någon gång under sommaren. Många har suttit ute och druckit kaffe. Personalen uppfattar att timvikarier kan vara många men att flera arbetar regelbundet och man kände till vilka de var. Inom några verksamheter saknas timvikarier och personalen får själva täcka upp det uppkomna behovet med längre arbetspass. De anställda anser att tid finns med så väl arbetet med de äldre som att reflektera över arbetet. Man uppfattar att de boende vill ha trygghet och sällskap men att övriga önskemål varierar väldigt mycket. Samtliga deltagare har uppfattats tycka om sitt arbete.

Samtal med boenden

Som ett led att försöka få större kunskap om vilka frågor som skulle spegla vad som är viktigt för de boende fördes samtal med ett antal boende.

⁶ Din rätt till vård och omsorg en vägvisare för äldre. Socialstyrelsen 2005

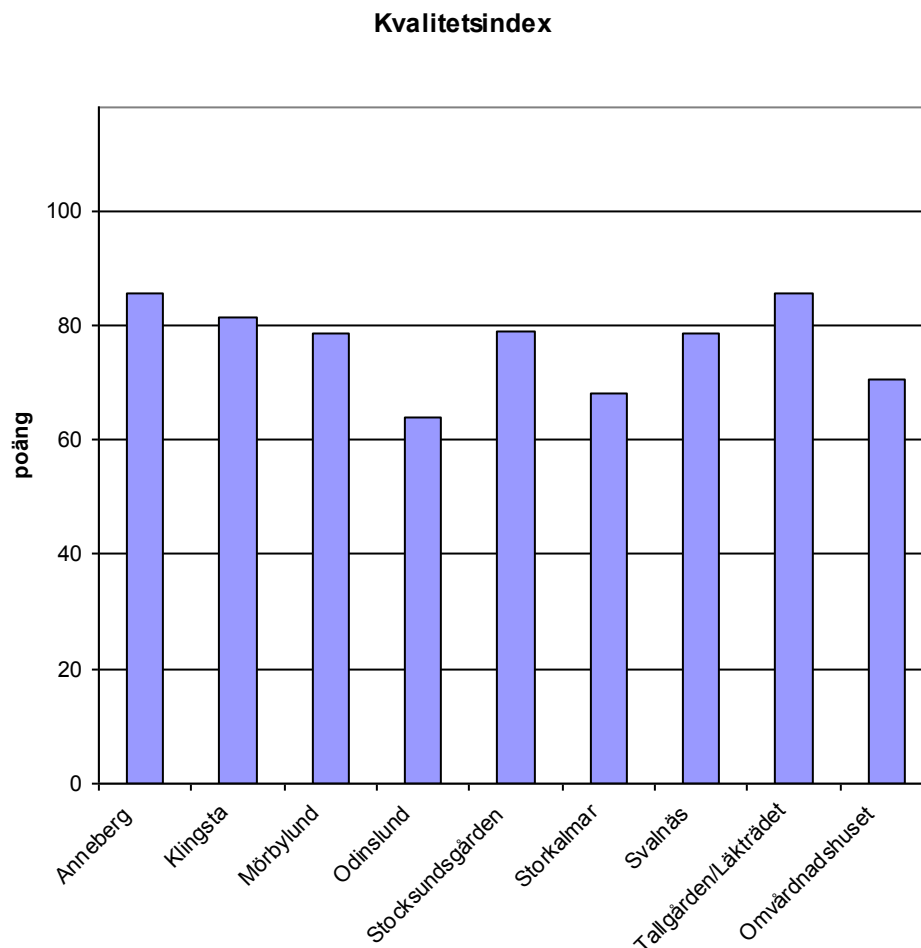
Några tog upp den sorg och saknad som flytten ”hemifrån” innebar. Några berättade om åldrandet och dess konsekvenser, om glädjeämnen men även om ensamhet och svårigheter att få nya vänner när de gamla dött. Svårigheter att kunna anpassa sig till den nya situationen utan att resignera.

Vikten av att känna sig trygg och få tala om hur man vill ha det i livets slut; präst, ”livstestamente” med instruktioner om behandlingar man vill ha/ inte vill ha framkom. Flera personer uppgav att de kunde tala med personalen om svåra frågor men lika många hade ingen att tala med.

Några uttryckte åsikter om placeringen av äldreboende – det borde vara i centrum. Ett förslag framfördes att de boende skulle tillfrågas om de trivdes.

Kvalitetsindex

Ett sammanfattande index utifrån de uppgifter som samlats in från frågeformulär och från bedömningar som gjorts vid granskningen av dokumentation, personal, kvalitetssystem, aktiviteter, mat och lokaler finns i nedanstående tabell.

Då det finns verksamheter inte har svarat på alla uppgifter kan svaren heller inte ingå i indexet. Det samma gäller om delar av svar utelämnats.

